Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA 2003

TÍREOLAÍOCHT – ARDLEIBHÉAL

DÉ LUAIN, 9 MEITHEAMH, – TRÁTHNÓNA 1.30 GO DTÍ 4.50

Freagair **ceithre** cheist, is é sin, Ceist 1, Ceist 5 agus dhá cheist eile as Roinn B (ceisteanna 2, 3 agus 4).

I gcás freagraí a mbíonn plé iontu, is fearr go mór trácht go mion ar thrí nó ar cheithre ghné den phríomhthéama, seachas trácht go ginearálta ar mhórán pointí.

DEIMHNIGH LE DO THOIL GO BHFUIL LÉARSCÁIL SHUIRBHÉIREACHT ORDANÁIS AGUS AERFHÓTAGRAF AGAT SULA dTUGANN TÚ FAOIN bPÁIPÉAR SEO.

ROINN A – OBAIR LÉARSCÁILE
Freagair Ceist 1 ina hiomláine

1. Féach ar an Léarscáil Shuirbhéireacht Ordanáis 1:50,000 agus ar an Eochair Eolais a tugadh duit agus freagair na ceisteanna seo a leanas:

(a) Ba mhór an tionchar a bhí ag Abhainn na Bearú ar fhorbairt lonnaíocht dhaonna sa limistéar atá clúdaithe ag an Léarscáil Shuirbhéireacht Ordanáis.

Trí thagairt a dhéanamh d'fhianaise ón léarscáil **amháin,** pléigh **trí** bhealach a raibh a leithéid de thionchar ag an abhainn. **(30 marc)**

(b) "Pointe nódach tábhachtach is ea baile Cheatharlach".

Pléigh an ráiteas seo, trí thagairt a dhéanamh d'fhianaise ón léarscáil **amháin**. **(30 marc)**

(c) Maidir le limistéar na léarscáile ó dheas ó bhaile Cheatharlach **amháin**, luaigh **trí** chontrárthacht fhollasacha idir an talamh ard ag síneadh siar agus an talamh íseal ag síneadh soir. **(40 marc)**

ROINN B- TÍREOLAÍOCHT FHISICEACH, SHÓISIALTA AGUS EACNAMAÍOCH
Freagair DHÁ cheist

2. TÍREOLAÍOCHT FHISICEACH: freagair 2 (a) nó 2 (b) nó 2 (c) nó 2 (d)

(a) Síonchaitheamh

(i) Tabhair cuntas agus mínigh **trí** shampla de shíonchaitheamh. **Ní mór** sampla **amháin** a thabhairt de shíonchaitheamh CEIMICEACH **AGUS** sampla **amháin** a thabhairt de shíonchaitheamh MEICNIÚIL. **(75 marc)**

(ii) Is féidir go mbíonn tionchar ag gníomhaíochtaí daonna ar rátaí síonchaithimh. Mínigh an ráiteas seo maidir le sampla **amháin** a ndearna tú staidéar air. **(25 marc)**

(b) Obair Aibhneacha

(i) Maidir le CREIMEADH **AGUS** SIL-LEAGAN mar phróisis,scrúdaigh **trí** bhealach ar mhúnlaigh aibhneacha tírdhreach na hÉireann. **(75 marc)**

(ii) Is féidir go mbíonn tionchar ag gníomhaíochtaí daonna ar thuilte i ngleannta aibhneacha. Mínigh an ráiteas seo, trí úsáid a bhaint as sampla **amháin** a ndearna tú staidéar air. **(25 marc)**

(c) **<u>Obair na Farraige</u>**

(i) Scrúdaigh na próisis a mhúnlaíonn **<u>trí</u>** thírghné ar bith atá le fáil ar chósta na hÉireann. **(75 marc)**

(ii) Déan trácht ar an tuairim gur féidir le bainistíocht chósta ag daoine in áit amháin fadhbanna a chruthú in áit eile. **(25 marc)**

(d) **<u>Aeráid agus Athrú Aeráide</u>**

(i) Mínigh an chaoi a mbíonn tionchar ag an aeráid ar **thrí cinn ar bith** díobh seo a leanas: foirmiú ithreach, fásra, talmhaíocht, turasóireacht. **(60 marc)**

(ii) Athrú aeráide atá mar thoradh ar ghníomhaíochtaí daonna níos mó ná riamh. Trí úsáid a bhaint as **<u>dhá</u>** shampla, mínigh an méid atá ar siúl agus mol bealaí a bhféadfaí an t-athrú seo a smachtú nó a chur ar gcúl. **(40 marc)**

3. TÍREOLAÍOCHT SHÓISIALTA: Freagair 3(a) nó 3(b) nó 3(c) nó 3(d).

(a) Scrúdaigh an t-aerfhótagraf daite de Cheatharlach a tugadh duit.

(i) Ar shracléarscáil de cheantar Cheatharlach atá san fhótagraf, marcáil agus lipéadaigh iad seo a leanas:

- Abhainn na Bearú
- Caisleán
- Droichead
- Séipéal Mór agus Reilig
- Cora

(20 marc)

(ii) I gcúlra an aerfhótagraif ar dheis, tá athzónáil le haghaidh forbartha déanta ar an spás fairsing oscailte cois na habhann. Mol úsáid oiriúnach thógála don láthair agus luaigh **<u>trí</u>** chúis le do rogha. I do fhreagra, bain úsáid as fianaise ón aerfhótagraf **amháin**. **(40 marc)**

(iii) "Is ionad mór seirbhísí é baile Cheatharlach don réigiún seo."

Trí úsáid a bhaint as an aerfhótagraf **<u>agus</u>** as an Léarscáil Shuirbhéireacht Ordanáis **<u>araon</u>**, déan comparáid agus contrárthacht idir na cineálacha fianaise air seo, atá tugtha le fios sa léarscáil agus san fhótagraf. **(40 marc)**

(b) Neamhionannas

I ndomhan an lae inniu tá neamhionannais mhóra maidir le rochtain ar acmhainní agus ar sheirbhísí.

(i) Trí thagairt a dhéanamh do shamplaí a ndearna tú staidéar orthu, scrúdaigh **trí** cinn de na fáthanna móra neamhionannas a dtagraítear dóibh sa ráiteas thuas. **(75 marc)**

(ii) Mol bealach arbh fhéidir maolú a dhéanamh ar an éifeacht atá ag ceann **amháin** de na fáthanna a bhfuil plé déanta air i gcuid (i) thuas. **(25 marc)**

(c) Athrú Daonra

	Daonra mar atá 2001 (milliúin)	Tuartha 2025 (milliúin)	Tuartha 2050 (milliúin)
An Domhan	6, 137	7,818	9,036
Forbartha	1,193	1,248	1,242
I mBéal Forbartha	4,944	6,570	7,794

Foinse: Oifig Tuairisce Daonra, 2002.

(i) Scrúdaigh **dhá** chúis atá leis an difríocht maidir le fás tuartha an daonra idir an domhan forbartha agus an domhan i mbéal forbartha. **(60 marc)**

(ii) Pléigh roinnt de na hiarmhairtí móra atá ag na rátaí fáis tuartha seo don domhan forbartha agus don domhan i mbéal forbartha **araon**. **(40 marc)**

(d) Tíreolaíocht Uirbeach

(i) Bíonn patrúin úsáide talún go minic ag bailte agus ag cathracha i dtíortha forbartha a léiríonn limistéir a dhéanann speisialtóireacht i bhfeidhmeanna áirithe.
Scrúdaigh an ráiteas seo féachaint an bhfuil sé iomchuí i gcás bailte agus cathracha a ndearna tú staidéar orthu faoi **thrí** cheannteideal díobh seo a leanas:

(a) Cónaitheach
(b) Tionsclaíoch
(c) Tráchtáil
(d) Fóillíocht **(60 marc)**

(ii) Bíonn fadhbanna móra go minic ag cathracha i dtíortha atá **i mbéal forbartha**. Roghnaigh **ceann amháin** de na fadhbanna seo agus mínigh na fáthanna agus an réiteach araon a d'fhéadfadh a bheith ar an bhfadhb i gcathair **ainmnithe** a ndearna tú staidéar uirthi. **(40 marc)**

4. TÍREOLAÍOCHT EACNAMAÍOCH: Freagair 4(a) nó 4(b) nó 4(c) nó 4(d)

(a) <u>Talmhaíocht</u>

(i) Bíonn tionchar ag na tosca seo a leanas ar fhorbairt na talmhaíochta nua-aimseartha:

- Fad ó na margaí
- Teicneolaíocht agus costais ag méadú
- Beartas poiblí
- Éileamh agus soláthar i dtáirgí feirme
- Costais agus riachtanais an fhórsa oibre

Roghnaigh **<u>dhá</u>** cheann ar bith díobh sin thuas agus scrúdaigh an tionchar atá ag **<u>gach ceann</u>** díobh ar thalmhaíocht nua-aimseartha. **(60 marc)**

(ii) Scrúdaigh an phíchairt thíos a léiríonn oiriúnacht achar iomlán dromchlach an domhain d'úsáid thalmhaíochta.

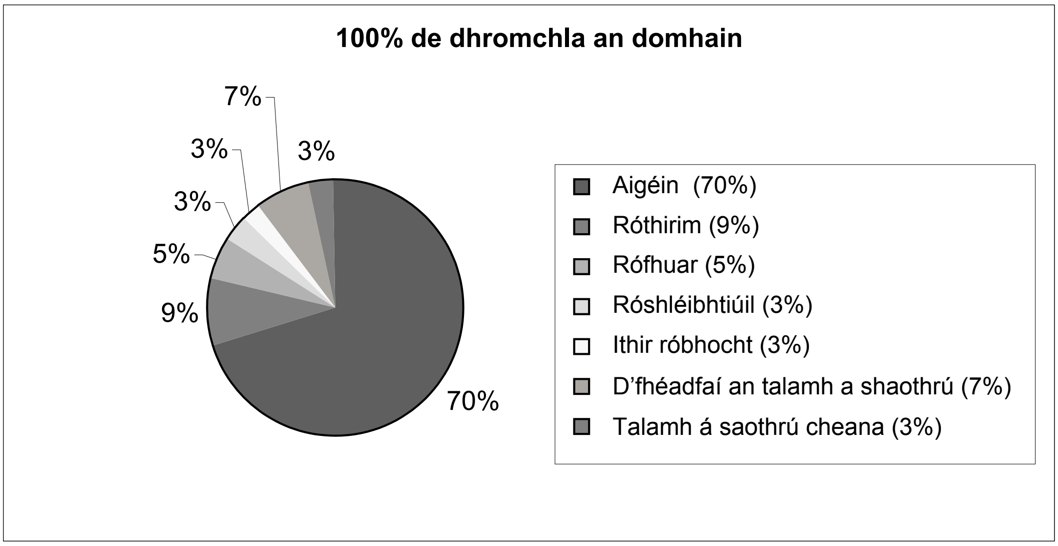

(i) Roghnaigh ceann **<u>amháin</u>** de na catagóirí a thagraíonn do limistéir **<u>nach bhfuil</u>** oiriúnach d'úsáid thalmhaíochta. Agus tagairt á dhéanamh agat do réigiúin ar leith, déan cur síos agus mínigh na tosca a chuireann bac ar fhorbairt thalmhaíochta sna limistéir seo. **(20 marc)**

(ii) Léiríonn an bharra-chairt *go bhféadfaí* 7% de dhromchla an domhain a thabhairt chun saothraithe, mar aon leis an talamh atá in úsáid cheana. Dá leathnófaí an talmhaíocht, áfach, d'fhéadfaí damáiste a dhéanamh don timpeallacht. Mínigh cúis **<u>amháin</u>** a d'fhéadfadh a bheith leis seo. **(20 marc)**

(b) **Fuinneamh**

Scrúdaigh an graf thíos a léiríonn táirgeacht fuinnimh na hEorpa

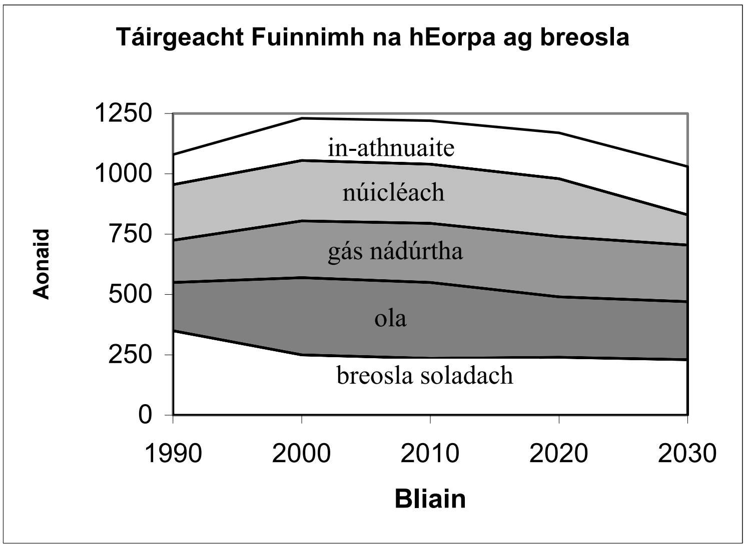

(i) Trí thagairt a dhéanamh do na figiúir thuas déan cur síos agus mínigh an t-athrú coibhneasta ina dtábhacht a tháinig ar **thrí** cinn ar bith de na foinsí fuinnimh a úsáideadh i gcaitheamh na tréimhse 1990-2030.

(60 marc)

(ii) Mínigh na cúiseanna timpeallachta agus eacnamaíocha chun caomhnú fuinnimh mar pholasaí a chur chun cinn. **(40 marc)**

(c) **Suíomh Tionsclaíoch**

(i) Tá athrú tagtha ar dháileadh thionscal déantúsaíochta le himeacht aimsire. Tá na seantionscail le fáil go dlúth i réigiúin áirithe, agus tá na tionscail nua níos scaipthe.
Scrúdaigh an ráiteas seo, agus tagairt á dhéanamh do shamplaí oiriúnacha.

(60 marc)

(ii) Mínigh **dhá** bhealach a bhféadfaidh tionchar a bheith ag tionsclaíocht déantúsaíochta ar cháilíocht na beatha ag daoine a chónaíonn in aice láithreach.

(40 marc)

(d) **Obair Allamuigh**

Trí thagairt a dhéanamh do chleachtadh **AR BITH** in obair allamuigh sa tíreolaíocht atá críochnaithe agat:

(i) Tabhair teideal agus aidhmeanna na hoibre allamuigh. **(10 marc)**

(ii) Mínigh an chaoi ar réitigh tú don obair allamuigh. **(20 marc)**

(iii) Déan cur síos ar an gcaoi ar bhailigh tú agus a ndearna tú taifeadadh ar shonraí.

(30 marc)

(iv) Luaigh na príomhthorthaí agus rianaigh na conclúidí ar do chuid oibre

(30 marc)

(v) Déan cur síos achomair ar ghné **amháin** de do chuid torthaí ba chóir a fhiosrú tuilleadh, dar leat. **(10 marc)**

ROINN C
Freagair Ceist 5

5. TÍREOLAÍOCHT RÉIGIÚNACH: Freagair 5(a) nó 5(b) nó 5(c) nó 5(d).

(a) <u>Tionscal Turasóireachta na hÉireann</u>

Cuairteanna ar Phoblacht na hÉireann (1960-2000)

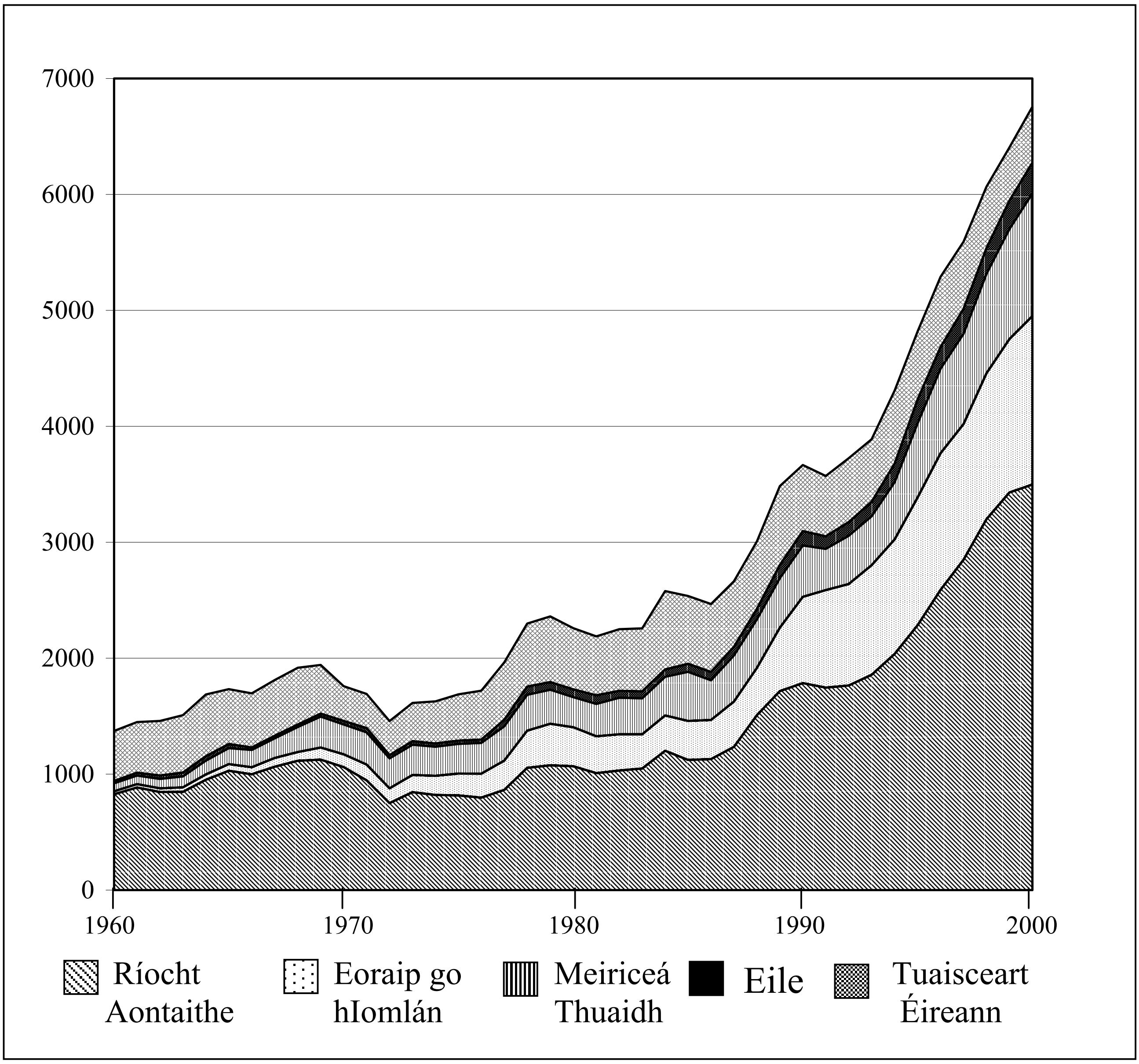

(i) Trí úsáid a bhaint as an eolas ar an ngraf thuas, chomh maith le samplaí a ndearna tú staidéar orthu, mínigh na fáthanna ar tháinig fás tapa ar thionscal turasóireachta na hÉireann sa tréimhse 1960-2000. **(60 marc)**

(ii) Is gníomhaíocht shéasúrtha an turasóireacht i gcónaí in Éirinn. Mol bealaí a bhféadfaí an turasóireacht a shíneadh níos cothroime i gcaitheamh na bliana ar fad. **(20 marc)**

(iii) Bhí fadhbanna móra ag an turasóireacht in Éirinn le blianta beaga. Mínigh an fáth **<u>agus</u>** na héifeachtaí **<u>araon</u>** ag ceann **amháin** de na fadhbanna seo. **(20 marc)**

(b) Talmhaíocht

(i) Trí thagairt a dhéanamh do **DHÁ** thír Eorpacha a ndearna tú staidéar orthu, déan comparáid agus contrárthacht idir na tosca a raibh tionchar acu ar fhorbairt na talmhaíochta. **(75 marc)**

(ii) Tá éifeachtaí dearfacha **agus** diúltacha araon ag an talmhaíocht nua-aimseartha ar an timpeallacht. Pléigh an ráiteas seo agus tagairt á dhéanamh agat do shamplaí in Éirinn agus/nó i dtíortha Eorpacha eile a ndearna tú staidéar orthu. **(25 marc)**

(c) Ról na Mara

Pléigh tionchar na mara ar fhorbairt na hÉireann **nó** ar thír **amháin i gCríoch Lochlann.** **(100 marc)**

(d) Cineálacha Réigiún

Léiríonn mórán tíortha in Iarthar na hEorpa éagsúlachtaí suntasacha réigiúnacha. Ina measc sin tá:

- réigiúin chroíláir
- réigiúin imeallacha, tearcfhorbartha go heacnamaíoch.

(i) Trí thagairt a dhéanamh do thír **amháin** a ndearna tú staidéar uirthi, déan cur síos ar **dhá** thréith shuntasacha de **gach cineál** réigiúin díobh seo. **(75 marc)**

(ii) Roghnaigh seanréigiún tionsclaíoch **nó** réigiún imeallach, tearcfhorbartha go heacnamaíoch agus mínigh an chaoi ar sáraíodh a chuid fadhbanna **nó** a bhféadfaí iad a shárú. **(25 marc)**